

Tauta vadovaujant Tam, Kuris pats pasišvenčia ir įkvepia kitus pasišvęsti

A teitininkai – žmonės, kurie svarsto apie dabartį, žiūrėdami į ateitį. „Kultūros“ puslapiuose visų akivaizdoje jie svarstė pagrindines kiekvieną žmogų liečiančias tikroves: Dievo, tautos, šeimos, proto ir širdies bei visuomenės svarbą. Jie pasidalino savo rūpesčiu ne tik kaip tas vertybes išsaugoti, bet ir kaip tų vertybių pagalba būti išsaugotiems. Juk šiais laikais tos vertybės daugelio nevertinamos. Tai iššaukia krizes.

Viena tokių vertybių yra tauta. Jei ji nevertinama, ji menkėja – tai pavojus jai išnykti. Šiais laikais jai grasina globalizacija. Dar labiau – trupėjimas pačioje tautoje.

Jau daugiau nei prieš 20 metų mūsų tauta, siekdama laisvės, taip entuziastiškai buvo susikabinusi rankomis Baltijos kelyje. Tačiau neužtenka susikabinti vien rankomis ir taip greit atšalanciais euforijos jausmais. Dabar, po 20 metų, krašte, kuriam buvo iškovota laisvė, nebeužtenka gyventi. Tiek daug jau išvyko į kitus kraštus, ieškodami darbo ir geresnių gyvenimo sąlygų. O dabar – kitas smūgis: naujausioje apklausoje net pusė gyventojų pasisako norį iš Lietuvos emigruoti.

Demokratinėje valstybėje visi atsakingi už krašto gerovę – žinoma, ypač tie, kurie išrenkami į valdžią. Bet kaip ilgai galima išrinkti vis tokius, kuriems bendra krašto gerovė mažai terūpi?

Kur tautiškumo stuburas?

Anksčiau brangus būdavo kraštas, kuriame gimėme, užaugome, gyvename su artimaisiais – šiltai vadinamas Tėvyne. Dabar rodos, viskas atšalo ir nubluko. Dabar, rodos, gali tiek nusivilti tuo kraštu, kur gyveni, – jo sąlygomis, žmonėmis, kad jis pasidaro nebemielas... ir nori iš jo išsikraustyti. Ypač dėl to, kad kitas kraštas vilioja geresnėmis darbo galimybėmis. Ir niekas tavęs nebeišlaikys krašte... net žmonės, su kuriais gali ta pačia kalba susikalbėti. Bet argi tik tiek? Kur tautiškumo stuburas? Ant ko galima atsistoti ir pajusti tvirtą tautos pagrindą?

Tik ta tauta atspari prieš išblėsimą, iškrypimą ir istorijoje prasmingai išlieka, kurdama savo dvasinę kultūrą, kurios teigiamas, stiprinantis, motyvuojantis turinys ją žadina bei įgalina: 1) neužsiimti vien materialiniais tikslais; 2) surasti išliekančią viziją-misiją bei jos siekti, 3) darniai jungtis į didį darbą bendrai gerovei, 4) nugalėti individuose bei visuomenėje esančias destruktivias, ardančias ir skaldančias tendencijas ir 5) atsiverti iš Antgamtės kylančioms galioms. Tokią dvasinę kultūrą tauta gali kurti bei ją persiimti, dinamiškai tikėdama bei savyje įgyvendindama Jėzaus Kristaus apreikštas bei įgyvendintas tiesas.

Kodėl Jėzus Kristus? Todėl, kad Jis pats, kaip žmogus, pasišvenčia didžiausiam Idealui – Dievui Tėvui, o taip pat sugeba įkvėpti kitus tam pačiam idealui pasišvęsti. Tas idealas kaip tik savyje kaupia tikslą siekti bendros gerovės visiems.

Kristumi pagrįstas tautiškumas

Įsigilinti reikia į tai, apie ką rašė mąstantis Vincas Kuprys ir apie ką kalbėjo dr. Petras V. Kisielius; būtent apie tautiškumą, kuris grindžiamas Kristumi (žr. dr. Kisieliaus straipsnį „Kultūroje“ 2011 01 01). Jis perduoda Vacio Kuprio motyvacijos aiškinimą. Būtent: Kristus gyveno ir aukojosi, vadovaujamas dviejų motyvų: meilės Tėvui ir meilės žmonėms, kurie Jam buvo broliai ir seserys. Mūsų tautą išgelbėti gali tik tai: jei pakankamai daug kas joje leis vadovaujami Kristaus taip, kad kartu su Juo laikydami vieni kitus broliais ir seserimis, sieks bendros gerovės.

Ar tai utopija? Mums savo ribotomis žmogiškomis galiomis – tai utopija. Mūsų Kūrėjo ir Kristaus pagalba tai įmanoma. Jei ryžtingai norime. Jei subręstų pakankamai tam pasiryžusių tautiečių. Kol dar nevēlu. Net jei ir mažiau mūsų liktų – šie norai mus neperskiriamai jungtų... Būti viena tauta jos Autoriaus galia.

Kęstutis A. Trimakas

Justinas Marcinkevičius

Medžiai, laukiantys liepos.

Povilo Mendeikos nuotr.

* * *

*Štai medis vėjo aistrai atsiliepia
šakom ir lapais, liemeniu visu.
Ak, ir mane tu glamonėji, liepa,
ir man, tavy paskendusiam, baisu,
kad neištrūksiu jau iš tavo galių,
iš tavo pražydėjimo skambaus,
kad liks tik žalia, begaliniai žalia,
ir kad jau mūsų nieks tamsa nebaus.*

Kitame numeryje:

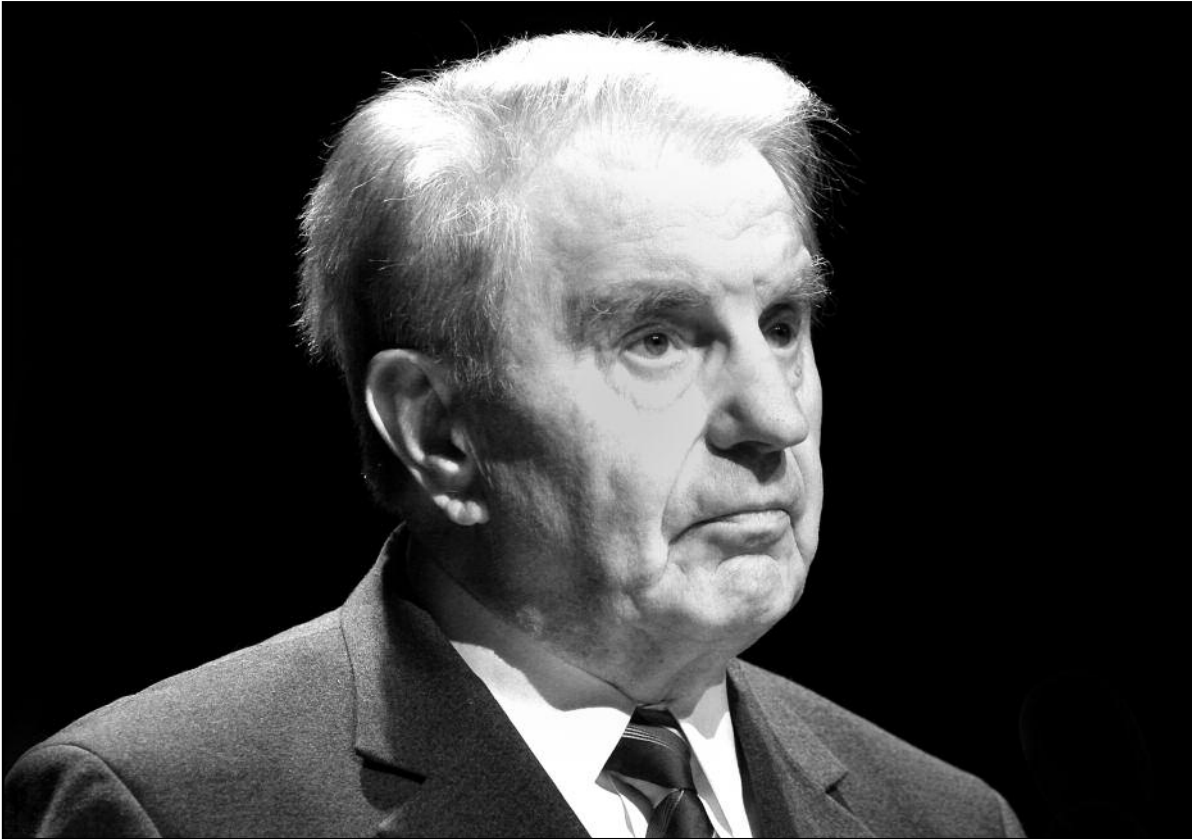
- 12-oji Tarptautinė Vilniaus knygų mugė
- Lietuvių opera: nuo „Rigoletto“ iki „Grafo Liuksemburgo“
- Vatikano radijo 80-metis

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Kęstutis A. Trimakas. Tas, kuris pasišvenčia ir įkvepia kitus.
- 2-as psl. In memoriam Tautos Poetui.
- 4-as psl. Gediminas Mikelaitis. Krikščioniška kritika ir kūryba.
- 5-as psl. Loreta Venclauskas. „Dainavos“ ansamblio koncertas.
- 6-as psl. Perpetua Dumšienė. „Šviesuva“: mokslas, menas, švietimas.
- 7-as psl. „Mano tėvynė – prie jo širdies“.
- 8-as psl. Romualdas Kriaučiūnas. „Kelias atgal“.

Atlaidai, kuriuos dovanojo Marcinkevičius In memoriam Tautos Poetui

Justinas Marcinkevičius

ELTA/Gedimino Savicko nuotr.

Nors Justinas Marcinkevičius jau neatostogauja Nidoje, jo vardas čia ištariamas gana dažnai. Žinoma, dažniausiai iš Algimanto Baltakio lūpų. Viena ar kita, kad ir visai nereikšminga smulkmena, kartais ir niekada negirdėtas, įdomus prisiminimas, o kartais – girdėtas, bet vis vien autentiškesnis, jau baltakiškas, – tai – kas įsimena ilgam.

O šiandien „Urbo kalne“ šį garbingą žmogų bandau prisiminti iš susitikimų Šiauliuose. Tokį užmojų kiek palengvina žinojimas, kad už to paties rašomojo stalo, kai dar čia atvykdavo, parašyta ir ne viena Just. Marcinkevičiaus eilutė.

Per tuos porą mėnesių ne vienas, net visai nepažįstamas gatvės praeivis dėkojo už *Marcinkevičių*. Arba – tiesiog už *Justiną*. Už atlaidus, dovantus Šiauliams. Tokia situacija mieste, kuris įvairiai pravardžiuotas, o ir pravardžiuojamas, ne itin dažna. Kaip pastebėtų šviesios atminties Bernardas Brazdžionis, dar ne viskas prarasta.

*

2006 m. gegužės 23 d. viešnage Šiauliuose Just. Marcinkevičiui prasidėjo seniausiam Lietuvoje saldainių fabrike „Rūta“. Prasidėjo nuo susirinkusiems gan netikėtų prisipažinimų. Pirmiausia – apie besikeičiančias informacijos formas ir pobūdį. Poetas buvo labai atviras. Mūsų vaikai ir anūkai pralenkė mus, sakė. Ypač jis pats ta prasme esąs labai atsilikęs. Štai, pavyzdžiui, nors turįs mobilių telefoną, bet nemokąs juo naudotis, vis tai ši, tai tą sumaišąs ir sumaišąs, užmirštas.

Kalbėdamas apie daiktus, kurie atsirado gerokai vėliau nei jis pats gimė ir apie kuriuos augdamas supratimo neturėjo, poetas lyg ir nusistebėjo, kad ir jie gali tapti artimi ir pažįstami. Užaugo po šiaudiniu stogu, anksti pradėjo dirbti įvairius žemės ūkio darbus – ir arė, ir dalgiu mosavo, kėlė. Po karo sudegė sodyba, reikėjo grytelei uždegti šiaudų kūlių, o išsaugoti nesulaužytą šiaudą galima tik kuliant rankomis – spragilais.

Šiaip jau mylimiausias Just. Marcinkevičiui sutvėrimas – arklys. Jį prisimenąs ligi šios dienos, ilgisi. Ir kai

pasitaiko proga vėl pamatyti arklį, nušvinta akys. Tačiau ne tą, kuris bėga lenktynių trasoje. Poetui brangiausias – darbo arklys, toks, su kuriuo ir jis pats ne vieną vagą išvaręs arba, įkinkęs į maniežą, kūlęs. Žodžiu, tai, ką jūs esate visiškai užmiršę ar net neregėję, apibendrino poetas.

Ką galis apie save pasakyti? Gyvenęs. Ir gyvenimas jau einas į pabaigą. Stengęsis, kiek galėdamas, elgtis padoriai. Turėjęs tik vieną žmoną, su kuria atšvėstas auksinis jubiliejus. O prieš pusmetį gimė proanūkė. Baisu ir pagalvot, su šypsena nusistebėjo poetas, kad jis jau prosenelis.

Jau seniai gyvenąs kaip profesionalas, tik iš kūrybos. *Anais laikais* rašytojas galėjęs neblogai gyventi. O jeigu dar netingėdavo, jei dar prisidurdavo versdamas iš kitų kalbų... Dabar, deja, kiti laikai, kiti santykiai – rinka, prekė. Ir honorarų be-

veik niekas nebemoka.

Pasakodamas apie kūrybinį darbą, Just. Marcinkevičius kalbėjo: jam visą laiką rūpėjo ir teberūpi Lietuvos likimas. Toji tema – beveik visose knygose. Didelę grėsmę lietuvių kalbai jaučias ir dabar. Ypač kai taip lengvabūdiškai viešąsias erdves užkariauja angliškai pavadinimai, reklama.

Čia į poeto monologą įsiterpė rūtiečių vadovas Algirdas Gluodas, senas Just. Marcinkevičiaus pažįstamas iš tų laikų, kai vadovavo Jurbarko rajono Smalininkų tarybiniam ūkiui-technikumui, kuriam buvo pastoviai laukiami meno žmonės. Jis sakė nepamenąs, kad sovietmečiu būtų koks ansamblis pasivadinęs rusiškai. Dabar – angliškai vadinasi, angliškai dainuoja. Taip bėgama į bedugnę.

Poetas pritarė, jog iš tikrųjų tarp daugybės popso grupelių nėra girdėjęs lietuviškų pavadinimų. Taip, jis supranta, kad nudžiugino laimėjimas „Eurovizijoje“, bet iš tikrųjų tas konkursas jau išsigimęs. Beveik niekas jame nedainuoja savo kalba. O juk yra stendai, anglų kalbos pakaktų švieslentėse, o dainuoti reikėtų lietuviškai.

Niekas taip nesuaugę su žodžiu kaip daina, todėl lengvabūdiškai išsižadėti savo kalbos nedera, sakė poetas, sulaukdamas rūtiečių pritarimo.

*

Apygardos teismo aplinka nuteikė monologui, orientuotam į *nuodėmių pasaulį*. Pasisakęs, kad stengęsis gyventi ramiai, niekieno neprievartaujamas, ir kad žemė iš esmės nuodėminga planeta, ir tik dalis žmonių praeina jos išmėginimus, daugiau ar mažiau nepaliesti, švarūs, poetas pasakė ir receptą, kuris padėjo jam ir gali padėti kitiems, – tai – Dekalogas.

Man atrodė ir dabar atrodo, kalbėjo Just. Marcinkevičius, kad pagrindiniai žmogiškumo įstatymai surašyti toje akmens knygoje, kurią Mozė priėmė iš Dievo rankų ant Sinajaus kalno. Teismą po Dievo institucijos jis laiką pirmoje vietoje ir manąs, kad jam darbo pakaks iki pasaulio pabaigos. O sugrįždamas į šias dienas pažymėjo, kiek daug interesų iškyla, kiek nuskriaustų ir nepatenkintų žmonių atsiranda dėl nuosavybės formų kaitos. Taip, poetas manąs, jog teisėjų darbas – nepabaigiamas tarnavimas tiesai, gėriui. Tačiau jam liūdna, kad negali pridėti dar vieno žodžio: ir *grožiui*.

Teisme, kur skelbiami skausmingi nuosprendžiai, grožio nedaug.

Just. Marcinkevičius sakė, jog jam taip pat yra tekę šiek tiek susidurti su teismais. Na gal ne visai su teismais – porą metų buvo Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nariu. Tai komisijai dažniausiai tekdavo svarstyti asmeninio ir visuomeninio intereso sankirtą. Poetui buvę įdomu stebėti, klausytis tų, kurie *užaugo ant kodeksų*. Visada gerbė ir tebegerbia juos. Nežinaš, kiek jiems atnešęs naudos, bet girdėjęs, jog piktu žodžiu niekas neminėjo.

O paskui teisėjai išgirdo didelio dėmesio vertus poeto žodžius, kuriuose – ir gyvenimiška patirtis, ir išmintis. Aš norėčiau, kad Žemėje kiekvienas žmogus būtų pats sau teismas ir pats sau teisėjas, kalbėjo Just. Marcinkevičius. Kad jis sugebėtų, būtų pasiruošęs dvasiškai ir intelektualiai vertinti savo poelgius ir darbus. Kad gyvenimo viešumas taptų tokia persviečiama sfera, kurioje atsidūręs kiekvienas žmogus pamatytų ir savo menkumą, ir savo nuodėmę.

Suintrigavęs susirinkusiuosius poetas užbaigė kiek netikėtai: *deja, taip turbūt nebus*. Turbūt niekada nebus. Vakarų pasaulis, kuriame taip

Nukelta į 3 psl.

VĖLINIŲ ELEGIJA

Galvą nuleidau – ir prieblandos pelenai
apkrito ją.

Pulvis, sakau vakarėjančiam dangui
ir sau. Tebūna. Tebūna.

Bet – paukščiui užuovėjos, sakau.

Pavargusius dvasios sparnus –
kur pakabinti, klausiu.

Degančios žvakės prasmė.

Ar įmanoma dar žemiau nulenkt galvą, kad grumste,
šviežiam žemės grumste

žvaigždžių kapinynai

kaip danguje taip ir žemėje
sužibėtų

mirusiaisiais šviečiam visatoje,

jų atspindžiais degam.

Tamsa, begalinė tamsa be jų,

našlaitystė ir vienišumas.

Atkelta iš 2 psl.

daug kalbama apie įvairias demokratijos formas ir pavidalus, deja, nėra nei teisybės, nei teisingumo bokštas. Bent jau jis to pasaulio tokiu nelaikąs.

Atsiprašęs, kad kalba apie tokius dalykus, kurie tikriausiai čia dirbantiems jau įgrįšę, poetas išsitraukė popieriaus lapą, kuriame – dažniausiai skaitomų eilėraščių pavadinimai. Jam jau daug metų, jis surašytas dar *anais laikais*, kai gana dažnai važinėdavęs po Lietuvą, todėl tas popierėlis gerokai apiplyšęs. Tačiau jo neišmetąs. Poetui gera į jį žiūrėti, nes primena nemažą prabėgusio gyvenimo dalį.

*

O paskui buvo „Varpu“ vakaras perpildytoje Šiaulių filharmonijos salėje. Šį vakarą rengėme kartu su valstybinio kamerinio choro „Polifonija“ vadovu Gediminu Ramanausku. „Polifonija“ įsipareigojo atlikti keturis kūrinius Just. Marcinkevičiaus žodžiais. Susitikimą pradėjus „Namų psalmėmis“, pasidžiaugiau, kad ilgai lauktas „Varpu“ vakaras su Just. Marcinkevičiumi jau realybė. Pernai, užpernai, dar anksčiau susitikti nepavyko, o štai šiandien, net Poezijos pavasario įkarštyje, poetas su mumis.

Tarp „Polifonijos“ atliekamų dainų svečias sutiko atsakyti į kelis vakaro vedėjo klausimus. Gausiai susirinkusiems priminiau 2002 metų pabaigoje iš Lietuvos rašytojų sąjungos suvažiavimo tribūnos paskelbtus slapto balsavimo rezultatus su geriausių XX a. lietuvių rašytojų pavardėmis. Pirmąja buvo įrašyta Just. Marcinkevičiaus pavardė. Kad kolegos neklydo, akivaizdu ir iš kitos – visuomenės atstovų – apklausos. O viešą pokalbį pradė-

nieko gražaus, reikšmingo žmogui ir tautai. Poetas taip pat išskyrė tai, kas su mumis atsitiko vėl atkūrus Nepriklausomybę – vieną nuosavybės formą keičiant kita. Jis apgailestavo, kad Lietuvos žmonės supriėšinti, paversti godžiais, trokštančiais kuo daugiau nugriebti, kuo daugiau paimiti. O tuo tarpu tikrieji Lietuvos dalykai, Lietuvos esmė tartum užsimiršta, tartum dingsta. Just. Marcinkevičiaus manymu, didelį susirūpinimą turėtų kelti ir neprievartinė emigracija. Jau pusė milijono, o gal ir daugiau jaunų žmonių išvyko iš tėvynės. Ir nereikia apgaudinėti savęs tvirtinimais, jog užsidirbs ir grįš. Grįžti visada sunkiau. Poetas sakė laukęs, tikėjęs, kad, paskelbus Lietuvoje nepriklausomybę, grįš į Lietuvą emigracijos žmonės, padės atkurti visas jos sistemas bei institucijas. Deja, taip neįvyko. Teko tai padaryti tiems, kurie čia gimė, augo ir paseno.

Dar vienas klausimas poetui: „Pamilk šito vertą“, – sakydavo anksčiau. „Pamilk turtingą“, – sako dabar. „Kas turi pinigų, – tas ir teisus“. Tai – mintys, populiarios ne tik Lietuvoje, bet ir visoje posovietinėje erdvėje. Ką poetas atsakytų į jas?

Liūdnas buvo Just. Marcinkevičiaus atsakymas: ką atsakysi – yra kaip yra. Ne vieno žmogaus pastangų, jėgų ir ištvermės reikia, kad savo gyvenimą šiek tiek apvalytume.

O paskui poetas papasakojo apie prieš keletą mėnesių gautą vienos šiaulietės laišką. Ji priekaištavo rašytojui, kalbančiam apie dvasingumą, moralę. Moteris teigė norinti gyventi *dabar*, norinti pasipuošti *dabar*, tačiau neturinti tokios galimybės, ir niekas jai padėti negali. Man atrodo, kalbėjo poetas, kad didžiausią pagalbą žmogus gali suteikti pats sau. Dirbdamas, kabindamasis į gyvenimą. Tai – nelengva. Bet nuskesti purvą, panirti liūne dar baisiau.

Trečiasis klausimas poetui buvo grynai literatūrinis. Nors apie jį, kaip kūrėją, užrašyta daug ir įdomių tekstų, tačiau turbūt tikrai ne viskas pasakyta apie *kūrybos paslaptį*. Kaip labai nuo jos yra priklausomas? Ką galėtų pasakyti apie svarbiausios eilutės, gimstant eilėraščiui, užrašymą? Kas tai – ekspromptas, ilgo mąstymo rezultatas, žodžiai, kurių atsiradimo negalėtų paaiškinti?

Atsakymas buvo gan netikėtas. Man atrodo, sakė Just. Marcinkevičius, kad gyvenime yra labai daug poezijos, ir kiekvienas žmogus nešiojasi ją savyje. Gal jis neturi laiko, gal mano, kad nepajėgs užrašyti, tačiau iš tiesų yra taip. Jei mes nedarom kokių nors blogų darbų, vaikščiojam su poezija savyje. Daugiaprasmiškė, daugiareikšmė, neišsamiama poezijos sąvoka. Nežinia iš kur ateina eilėraštis, bet, matyt, kad jis turi žemę tame, kuris tą eilėrašį rašo. Žodis, eilutė ima skambėti, neduoda ramybės, tartum ragina užrašyti, nes kitaip, girdi, ji dingsianti. Kartais ir paklusti tam vidiniam imperatyvui, priešakui, imi ir užrašai vieną eilutę, paskui prie jos dar ir kita atsiranda, kalbėjo Just. Marcinkevičius.

O kartais ir nieko neatsiranda, tęsė poetas, išduodamas nedidelę paslaptį: jo užrašų knygelėse yra daug tokių eilučių, kurios nebuvo pratestos. Ir nors jos netapo eilėraščiais, poetui kartais malonu paklaidžioti po jas, kažką galbūt susigražinti, ką jau buvo užmiršęs. Tokiu būdu eilėraštis, kaip rašė Just. Marcinkevičiaus studijų ir literatūrinio gyvenimo draugas Alfonsas Maldonis, gimsta kaip ir iš nieko.

Tačiau tas niekas, kalbėjo poetas, yra arba gali būti pilnas džiaugsmo arba šviesos, arba skausmo. Just. Marcinkevičiaus įsitikinimu, skausmas yra kur kas kūrybingesnis negu džiaugsmas. Džiaugsmas labai vienareikšmis, jis skuba *išnešti save*, parodyti kitiems. Skausmas dažniausiai lieka žmoguje, kuris jį nešioja su savimi, būna jo slegiamas. Kartais skausmas net naikina žmogaus dvasinį

Nuotrauka iš asmeninio archyvo

pasaulį. Tačiau ilgametė poeto patirtis sako: būtent iš tokio – kūrybingo, raginančio, prikeliančio, pažadinančio – skausmo atsiradęs eilėraštis dažniau būna geresnis už džiaugsmingai užgimusį.

*

Vakaro metu viena „Polifonijos“ atlikta daina – „Kryžių kalnas“ – skambėjo pirmąjį kartą. Prieš tai perskaitęs jos tekstą, poetas prisiminė, kaip gimė eilėraštis. Atgimimo metais atnaujintieji „Varpai“ pirmieji jį išspausdino. Ne, rašydamas tą eilėrašį negalvojęs, jog jis taps daina. Beveik niekada specialiai nerašęs tekstų dainoms, išskyrus tekstus pirmajai lietuviškai kino komedijai „Kol nevēlu“. Todėl ir negalėtų atsakyti už jas visas, už tas daugiau kaip du šimtus jo tekstais parašytų dainų. Jo žodžius susirasdavo kompozitoriai, ir jis čia nieko negalėdavęs – nei padėti, nei sutrukdyti jiems.

O didžiausią jaudulį sukėlė „Polifonijos“ atlikta Laimio Vilkončiaus ir Just. Marcinkevičiaus daina „Neturėk kitos žemės“. Šios dainos žodžiai dainuoti Pasaulio lietuvių dainų šventėje ir ypač atitinka mūsų išivaizduojamą ir esamą poeto viziją, kalbėjo prieš jai suskambant dirigentas G. Ramanauskas. Klausėsi klausėsi poetas, galvą parėmęs, ir pravirko. Nutilus dainai, verkė ir visa salė.

Just. Marcinkevičius buvo taip susijaudinęs, kad teko trumpam palydėti į užkulisius. Poetas verkė lyg vaikas. Ką kalbėjau ramindamas, tiksliai nepamenu. Tačiau tokių akimirkų neįmanoma pamiršti.

Kai sugrįžome į salę, pasitiko didelė plojimų audra. Tokių „Ilgiausių metų“ Šiauliuose niekam niekas nebuvo dainavęs.

*

Kuklios vakarienės metu poetas prisiminė kelis su jo tekstais susijusius įdomesnius katarsitimus. Bene įdomiausia – istorija su kryžiumi, pastatytu Kryžių kalne. „Kodėl? – klausė saugumiečiai, – ant kryžiaus toks užrašas: „Ašara – Dievo aky. Lietuva, ką tu veiki?“ Ką poetas galėjo į tai atsakyti? Nebent – kad rašęs visai kita intencija ir kad nieko bendro su tuo kryžiumi neturi. „Kita? Kokia?“ – dar bandė aiškintis tie, kurie vis dėlto puikiai suvokė, kad populiariausiam Lietuvos poetui nieko padaryti negalės.

Kad menininkai sovietmečiu išdrįsdavo ir atvirai pasakyti, ką galvoja, poetas paliudijo prisimindamas Balį Dvarioną. Gurkšnoję su juo populiariojoje to meto kavinėje Vilniaus centre, kompozitorius pasidžiaugė, kuo jis pranašesnis už poetus. Sakė: galiu, rašydamas kūrinių, mušti į taklą, o jūs taip negalit. Ir vaizdžiai pailiustravo: „Rusai, lauk iš Lietuvos! Rusai, lauk iš Lietuvos!“

Kad yra lietuvis, poetas *anais laikais* daug kartų yra tvirtinęs poezijos vakaruose, įvairiuose susitikimuose. Ir visada būdavo suprstas. Gal tik kartą, Dubline atsitiko kiek kitaip. Kai, įvairių šalių rašytojams viešint pas vietinį verslininką, šis paprašė popieriaus lape pasirašyti, nurodant savo tėvynę, prie savo pavardės Just. Marcinkevičius užrašė: *Lithuania*. Kai tas lapas atsidadė pas vieną svečią, šis garsiai pasipiktino: nėra tokios valstybės. Nuo keturiasdešimtųjų nėra. Poetas atsakė: Lietuva – tokia valstybė, kuri taip greit nedingsta. Atsakė, gerai žinodamas, kuo rizikuoja.

2006 m. rugpjūtis, Urbo kalnas

Ištraukos iš spaudai parengtos L. Peleckio-Kaktavičiaus esė, pokalbių, studijų knygos „Žodžiai, kurie neišduos“. □

Kadras iš Agnės Marcinkevičiūtės dokumentinio filmo „Prie rugių ir prie ugnies“.

jome neliesdami literatūros. Primindamas ne taip seniai, prieš nepilną mėnesį LRS klube pasakytus aštrius žodžius apie dabartį, paprašiau juos pratęsti, klausiau: ką vis dėlto ir kam reikėtų padaryti, kad praregėtų tie, kurie šiandien, prisivogę, „prisikombinavę“, įvairiais nešvariais būdais tapę milijonieriais, diktuoja visiems savo sąlygas ir ateities neturintį gyvenimo būdą. Ką prognozuotų poetas, jei net elementariam žmogiškumui liks vis mažiau ir mažiau vietos? Dalį prie šiukšlių konteinerių daugeliui, visuotinį skurdą ar vis dėlto dar vieną Atgimimą, tik jau su pirmojo pamokomis?

Prieš atsakydamas Just. Marcinkevičius sakė: nors teko skaityti eilėraščius ir Paryžiuje, ir Berlyne, ir Londone, ir Maskvoje, bet tokio didelio jaudulio dar nepatyręs. Dėkojo, kad prikėlė jame dar gyvą, neužmirštą nervą, kuris šiandien ir padeda, ir trukdo. Ką galėtų pasakyti apie dabartį? Jinai – reprezentuojama, jinai – pateikiama, pristatoma ir TV ekranuose, ir per radiją, ir spaudoje, jos tiek daug, tos dabarties, kad ją įvertinti, vienareikšmiškai pasakyti gera ji ar bloga, būtų nelengva, kalbėjo poetas. Pirmąjį akmenuką vakaro svečias mestelėjo į žiniasklaidos pusę. Už tai, kad ji neaprepią, nepateikia pilnesnio dabarties, mūsų visuomenės gyvenimo vaizdo. Kad daugiausia vietos joje užima, dažniausiai eksploatuojama juoda spalva. Tarsi prisistatytume pasauliui tardami: žiūrėkite, kiek pas mus bjaurasties. Lyg neturėtume

Krikščioniška kritika ir kūryba

Adomo Jakšto skvarbioji mintis

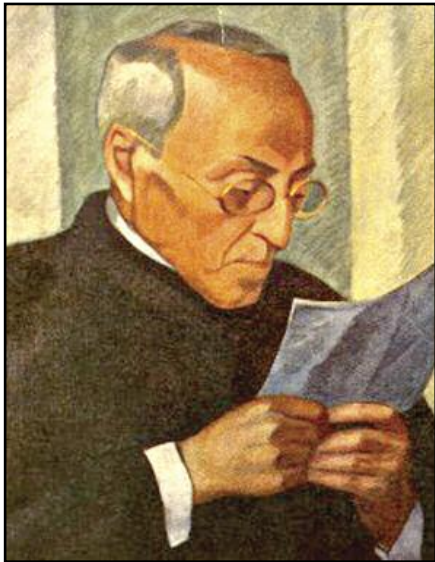
GEDIMINAS MIKELAITIS

Praėjusiais metais buvo beveik nepastebėtas Adomo Jakšto-Aleksandro Dambrausko (1860–1938) 150-asis gimimo jubiliejus. Jis vadintas griežtuuoju moralistu, siauru dogmatiku, konservatyviu visuomenininku, bet taip pat apibūdintas kaip „proto asketas“, „sintezės erelis“, „visos kartos dvasinis tėvas“, „vienas pačių didžiųjų povalančinių katalikiškų Lietuvos stulpų-veikėjų“, „vienas didžiausių enciklopedistų ir kūrybinių universalistų“. Adomas Jakštas yra dinga tautinio atgimimo asmenybė – teologas, filosofas, kritikas, poetas, matematikas, vertėjas, esperantininkas, redaktorius. Apie jį kaip apie ašį sukosi anuometinis tautinis ir kultūrinis katalikų judėjimas. S. Šalkauskio žodžiais, „jis atsidėjo visas gyviausiems jaunos lietuvių kultūros reikalams; jo plunksna pagal momento reikavimus yra ūkininko žagrė, kario kalavijas, šviesos žibintas, palaiminga mūzų fleita“. Galima sakyti, jis yra ateitininkų senelis, parengęs jų kultūrinę bei idėjinę atmosferą ir išugdęs du žymiausius jų vadus: P. Dovydaitį ir S. Šalkauskį. A. Jakšto kurtą filosofinę sintezę sunku būtų pavadinti kokia nors sistema, bet jis ugdė krikščionišką intelektualinę kultūrą netiesiogiai: redaguodamas „Draugijos“ žurnalą, polemizuodamas su mokslininkais, tikėjimo priešininkais.

Iš visų A. Jakšto paliktų ginklų aktualiausias yra visuomenės, literatūros, kultūros ir net krikščionijos kritika. Visai kitos kartos atstovas poetas Alfonsas Nyka-Niliūnas yra prisipažinęs iš jo išmokęs griežtai kritiškai vertinti: „su juo galėjai nesutikti, bet negalėjai paneigti kritikos patriarcho temperamento, geležinės logikos, aštraus intelekto, natūralaus sąmojo, solidaus stiliaus, šmaikštesnio žodžio“. A. Jakšto skvarbioji kritika nepripažino jokių autoritetų ir niekam nedarė jokių nuolaidų. Vieniems ji kėlė baugulį (pavyzdžiui, Salomėja Nėris vengdavo eiti į renginius, kur dalyvaudavo žymūs kritikas), kitus pakeldavo į kovą (kaip Balį Sruogą), dar kitus priversdavo pasitempti, tobulinti religinį bei kultūrinį mąstymą.

A. Jakšto kritikos pobūdis atitinka ir Vatikano II Susirinkimo dokumentuose pabrėžiamą „kritinio vertinimo poreikį“. Pirmiausia tokia pozityvi kritika trupina krikščionybę iškreipiančią siauraprotystę, kuri atsiranda dėl pasaulėžiūros išskydimo ir pažiūrų seklumo. Žmonių proto ir valios siaurumas kyla dėl mokslo bei kultūros sto-

kos ir pasireiškia kaip krikščionybės nesupratimas bei priešiskumas jai, kaip asmens teisių siaurinimas, tikėjimo dogmatizmas. Proto platumas dažnai nėra tapatus proto didumui. Proto siaurumas dažnai pasireiškia tuo, kad žmonės, pažinę tik vieną tiesos dalį, laiko ją absoliučia tiesa; jie suabsoliutina filosofinį ar mokslinį tiesos aspektą ir atskiria jį nuo kitų. Krikščionių „apmirimas“, „suakmenėjimas“ atsiranda dėl tikėjimo nepilno, netikro pažinimo bei gyvos religinės minties stokos. Ypač svarbu išsąmoninti tikėjimo prasmę, skatinti religinį sąmonėjimą, nes visuomenėje vyrauja arba akylai tikintieji, arba akylai netikintieji. Būtina jungti mokslą ir tikėjimą, o jų jungties neišvengiama sąlyga – mokliškai pagrįsti tikėjimo tiesas, stengtis jas geriau suprasti. A. Jakšto žodžiais tariant, „su tikėjimo tiesomis, su Bažnyčios dogmomis pas mus dažniausiai apsieinama kaip su vaistinės žirniukais: vieni juos ryja nekašnodami, kiti juos tiesiog išspjauna kaip kokį nederantį dalyką. Mat vieni mano, kad tikėjimo tiesos – tai paslaptys, kurias kiek nori tyrinėk, vis tiek nesuprasi. Kiti įsitikinę, jog dogmos – tai tiesiog absurdas, kuris vertas ne tyrinėti, o tik pasijuokti“. Dogmatizmas tikėjimą paverčia nesuprantamų formulių rinkiniu, žmogų – pasyviu tikėjimo dalyviu, o Dievą – neišsprendžiamų gal-

A. Jakšto portretas.
Dail. J. Vienožinskis

vosūkių davėju. Todėl kritikuotini visi religiniai prietariai, siauras subjektyvizmas, objektyviais mokslo dėsniais neparemtos teorijos. Tikėjimas nėra vien bažnytiniai ritualai: poterių ir rožinio kalbėjimas, škaplierių nešiojimas, balsingas giedojimas, gaudinantis pamokslai, kai po pamaldų grįžtame ramia sąžine namo, bet tikėjimo dalykai negrįžta su mumis. Šventadienės ir kasdienės krikščionybės perskyrą patartina įveikti kritiškai išsąmonintais principais formuojant krikščioniškus įsitikinimus.

Kritiškas krikščioniškas mąstymas itin reikalingas šiuolaikiniam žmogui, indant Kristaus dvasia giliau įleistų šaknis į atviresnį, protaujančią, sąmoningesnį asmenį, o krikščioniška pasaulėžiūra persmelktų politinį, socialinį, kultūrinį gyvenimą. A. Jakšto kritika turėtų smigti į mūsų, krikščionių, dorinį išglebimą, idėjinį chaotiškumą, pasitenkinimą savimi. Ji tinka skaldyti dvasinio sumiesčionėjimo apraiškas, atsirandančias dėl pasaulėžiūros paviršutiniškumo ir naivumo, patįsusių įsitikinimų, nuolat siūbuojamų sujauktų jausmų bei hedonistinių interesų.

Dvasinio išglebimo reiškinius A. Jakštas įveikia nuolat pabrėždamas kūrybinę žmogaus galią. Asmuo yra mažas kūrėjas ir tik kuriamąja galia jis palaiko ryšį su Dievu. Žmogaus, sukurto pagal

Dievo paveikslą, atvaizdą jis matė kaip tik kūrybiškume. Kaip Dievo bendradarbis, jis pašauktas papildyti ir užbaigti Dievo kūrybos darbą žemėje. Kūrybos samprata apimanti ne tik meną, literatūrą, bet būdinga ir dvasinei žmogaus savikūrai, doriniam tobulėjimui. Kūryba pasireiškia gyvosios tiesos ieškojimu, sužadina dorinius bei religinius idealus ir įkvepia pasiryžimo bei jėgų jų siekti. A. Jakšto poleminė mintis, kaip „plienas mikli, kieta ir aštri“, sugėbėdavo gilintis į oponentų skirtingus nusistatymus. Ji duoda pavyzdį, kaip jungti seną idėjų išdą, išmetant iš jo nusidėvėjusias vertybes, ir visada atnaujinančią Kristaus dvasią, kaip sintetinti konservatyvų religinį paveldą ir krikščioniškos kūrybos principus. □

A. Jakšto šaržas

Rašant recenziją ar kritiką, kaip žino kiekvienas, negalima apsieiti be tų ar kitų *sprendimų*. Sprendimai vėl yra negalimi be tam tikrų *principų* bei tiesos, grožio ir labo *kriterijų*. Šie gi yra tam tikros *aksiomos*, savy neįrodomos, bet intuicijos tepagaunamos ir randančios absoliutų pateisinimą aukščiausioj *visa ko aksiomoj* – Amžinajame Loge. Kaip Euklido nustatytos aksiomos yra visos geometrijos pamatas, taip ir Amžinasis Logas ir logiškai iš jo plaukiantieji kriterijai yra visokios kritikos pagrindas. Visi kiti tam priešingi grožio kriterijai yra vien pseudo kriterijai, neturį jokios objektyvios vertės.(...)

Deja, modernieji dainiai ir menininkai to nesupranta. Užuoat ieškoję grožio, jie siekia vien naujumo, ir todėl šiandieną net ir užsieniuose nematyti didžiųjų epochinių poezijos ir meno kūrinių. Apie Lietuvą nėra ko nė kalbėti. Mūsų „modernieji“ dainiai savo kūrybiuose yra parodę pilniausią nesugebėjimą kurti grožį. Mat, ignoruodami Amžinąjį Logą ir smerkdami „logolatriją“, jie mano privalą pradėti šių dienų „logomachiją“, t.y. kovą su Logu. Bet šios kovos rezultatai kažin ar nebus dar liūdnesni, negu Don Kichoto kovos su malūnais. (...).

Logas (...) apšviečia kiekvieną pasaulin ateinantį žmogų, teikia jam aukštesnį instinktą, kad galėtų atskirti gera nuo blogo, grožį nuo šlykštybės, bet neduoda jam gatavos estetikos, kūrybos metodikos, griežtų poezijos normų. Tai jau ne Logo darbas, bet kritiko. Šio uždavinys – nesitenkinti „konstatavimu to, kas yra“, bet „spręsti ir vertinti tai, kas turi būti“.

Ištrauka iš Adomo Jakšto straipsnio „Mano kritikams“, išspausdintas „Bare“, 1925, Nr. 5, p. 54 – 67. Šis str. išspausdintas ir kn. A. Jakštas „Meno kūrybos problemos“, p. 302 – 328.

„Vaikelio Jėzaus Draugijos“ sanatorijos Kleboniškyje pašventinimas 1933 m. Ketvirtas iš kairės sėdi prel. P. Januševičius, šalia – prel. A. Dambrauskas (Jakštas).

Kauno arkivyskupijos kurijos archyvo nuotr.

Lietuvių meno ansamblis „Dainava”.

Donato Soko nuotraukos

„DAINAVOS” ANSAMBLIO KONCERTAS „AUKOS DVASIA”

LORETA VENCLAUSKAS

„Dainavos” ansamblio susikūrimą ir veiklą inspiravo istoriniai įvykiai – Lietuvos aneksija ir Antrojo pasaulinio karo negandos. Iš Tėvynės tuomet pasitraukę ne bailiai ar žemos moralės perėjūnai. Vežimuos na vaikus ir senelius susisodinę, šeimomis, pavieniui ar grupėmis į Vakarus pajudėjo žmonės, tebesijaučiantys Lietuvos valstybės piliečiais.

Intelektualinis tautiečių veiklumas svetur buvo stebėtinai visose mokslo ir meno srityse. Vokietijoje spausdinami lietuviški laikraščiai ir knygos, vaikai mokosi savųjų įkurtoje lietuviškoje gimnazijoje. Su to paties likimo broliais latviais ir estais įsteigiamas Pabaltijo universitetas Ham-burge; atskuria tautinės ir bendruomenių organizacijos, gyvuoja religija.

Bostone išleistose „Lietuvių enciklopedijos” knygose surašytos visos su muzikiniu gyvenimu tremtinių stovyklose susietos žinios. Nuostabiau-sia tai, kad 1945 metų vidurvasarį Hanau lietuvių stovykloje susikūrusi „Dainava” yra bene vienintelis, iki šiol tebegyvuojantis (iš Vokietijos į Čikagą persikėlęs) ansamblis!

Tuo metu Europoje jį sudarė mišrus vyrų ir moterų choras, tautinių šokių grupė, liaudies instrumentų orkestras, dirigentas, instrumentinės dalies vedėjas, vaidintojų grupė ir režisierius. Choristai ir solistai atlikdavo ne tik lietuvių kompozitorių dainas, ruošdavo folkloro tematikos spektaklius, bet ir giedodavo bažnyčioje pamaldų metu. Tautiniais drabužiais pasidabinę, jie taipogi koncertavo už stovyklos ribų – Frankfurto ir Bonos universitetų publikai (tris kartus – specialiai amerikiečių kariams) bei pulkininko D. H. Frosto kvietimu – svarbiems Jungtinių Amerikos Valstijų atstovams.

Lietuviams emigravus į Ameriką, „Dainava” susitelkė Čikagoje ir ištisus 40 metų (1950–1990), o po to – 20 metų, jau esant nepriklausomai Lietuvai, trimis „bangomis” atsinaujinusi, tebegieda, dainuoja ir nesuklysdama pasirenka labiausiai tinkančias priemones renginio dvasiai įkūnyti.

Ansamblio gyvybingumą neabejotinai stipri-no pastoviai atsinaujinantis vadovų ir dainininkų ryšys su Tėvynėje gyvenančių lietuvių muzikine pasaulėjauta. Esant geležinei uždangai, dainaviečių repertuare vyravusios liaudies dainos, šokiai, lietuvių kompozitorių dainos ir stambesnių žanrų kūriniai savaip tarsi neutralizuodavo Lietuvoje politizuojamas chorų programas. Po nepriklausomybės atkūrimo „Dainavos” ansamblis, siekdamas autentiškesnio dvasinio ryšio su tuo, kas vyksta Lietuvoje, itin pagarbiai seka chorinio judėjimo plėtotę Tėvynėje, savo ruožtu taip pat nepamiršdami minėti valstybei svarbių datų.

Šių metų sausio 23 d. Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje įvykęs renginys buvo skirtas Sausio 13-osios atminimui. Jį suruošė, jam vadovavo ir ansamblui dirigavo jau dvidešimt trečius metus ansamblį puoselėjantis Darius Polikaitis. Jo dėka „Dainavos” meninis lygis, programų įvairumas, išradingumas stebina ir džiugina.

Reikia ne tik norėti, bet ir mokėti paruošti

chorą dainuoti modernią muziką, neretai atitulusią nuo tradicinės harmonijos ir beveik nieko bendra su ja nebeturinčios. Būtent tokio pobūdžio kūrinys – kompozitoriaus Vidmanto Bartulio „Mišios” – buvo pagiedotos minėtame renginyje.

Arba kita Dariaus Polikaičio profesinė savybė – sugebėjimas įvairiapusiškai pateikti renginio temą. Štai Sausio 13-sios atminimas. Jis tapo apeigomis – su įžanga, plėtojimu ir atomazga. Po erdviais bažnyčios skliautais tartum susisluoksniavo skirtingi programiniai aspektai. Pirmiausia – autentiškas baisių įvykių garso įrašas. Šūviai, sproginiai, skanduojuama „Lie-tu-va”, „Lie-tu-va!” Vytauto Landsbergio kreipimasis ir drąsa nebijoti. Žuvusiųjų vardai, tariami Audrės Budrytės-Nakienės ir tarpuose talentingos aktorės deklamuojama Bernardo Brazdžionio poezija. Po to – koncertas. Pagiedota Jono Dambrausko (1892–1982) „Malda už Tėvynę” ir Vidmanto Bartulio „Mišios” mišriam chorui ir vargonams, sukurtos 1987 m. pagal liturginį tekstą.

Kompozitorius V. Bartulis yra kalbėjęs, kaip jis supranta, kas yra kūryba („Kultūros barai” 1986, nr. 11): „Man atrodo, kad muzika turi sudaryti natūralios tėkmės išpūdį [...] Kūrinys suskamba tik tada, kai garsai, sujungti formos ar ko kito, „pajunta” vidinę laisvę, kai visiems kūrinyje esantiems garsams „pasidaro jauku”.

Skaidri mintis Bartulio muzikai suvokti. Koncerte atliktos „Mišios” iš tiesų tarsi ateina iš lietuviškų pamaldų sekmadienio. *Kyrie-Gloria-Credo-Sanctus* tartum pabyra muzikiniame tekste

Ansamblio vadovas D. Polikaitis

rožinio karoliukais ir tik pabaigoje (*Agnus Dei*) trys solistės – Rima Birutienė, Greta Miškinienė, Rasita Whittingham – muzikaliai giedodamos, lyg išprašo ir pasigailėjimą, ir ramybę.

Beje, pirmą kartą šias „Mišias” atliko „Cantemus” choras Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčioje Marijampolėje. Per Šv. Kalėdas jos atliktos Vilniaus Katedroje ir vėliau atliekamos liturginėse apeigose Lietuvoje ir užsienyje.

Dainavos koncerte skambėjo ir kitas religinio žanro kūrinys – „Requiem”. Jo autorius – ne Vidmantas Bartulis (nors 1989 m. jis yra taip pat pa-

Nukelta | 8 psl.

Koncerto klausytojai.

ŠVIESUVA: MOKSLAS, ŠVIETIMAS, MENAS, VERSLAS, KULTŪRA

PERPETUA DUMŠIENĖ

Pasakojimą apie „Šviesuvą“ gal reikėtų pradėti nuo to iškilmingo momento, kai jos veikla buvo pagerbta Kauno Rotušėje. Savaiame suprantama, kad toks pagerbimas galimas tik ką nors rimto nuveikus. Tad pristatymas Rotušėj tebus kaip „Šviesuvos“ vizitinė kortelė.

2010 metų pabaigoje renginys Rotušėje sukvietė visus „Šviesuvos“ asociacijos lektorius, bendradarbius, spaudos atstovus. Tai buvo panašaus lygio renginys, kai pagal protokolą sutinkami patys žymiausi svečiai. Kuo tokio sutikimo nusipelnė šie žmonės, susibūrę į „Šviesuvą“?

Kalbėjusieji pristatė veiklą: per dvejus metus surengta 90 švietėjiškų (nemokamų) renginių. Planuojama, kad naujaisiais mokslo metais (2010–2011) 90 švietėjiškų mokslo populiarinimo renginių visuomenei – suaugusiems ir vaikams – bus surengta jau per vienerius mokslo metus.

Didžiojoje salėje, kurioje vyko šventė, kalbas pasakė iškiliausi šalies akademikai, profesoriai, gydytojai, miesto bei mokyklų vadovai, menininkai. Visi jie – „Šviesuvos“ talkininkai, be kurių asociacijos švietėjiška veikla būtų neįmanoma.

Kalbėjo šios šventės iniciatorius, Rotušės ceremonmeisteris Kęstutis Ignatavičius, asociacijos prezidentas Algimantas Astrauskas, asociacijos Tarybos nariai – akademikas Jurgis Brėdikis, akademikas Ramutis Bancevičius, profesoriai Palmira Jucevičienė, Aleksandras Kriščiūnas, režisierius Gintas Žilys, režisierė Hana Šumilaitė ir kiti. Akademikas Jurgis Brėdikis surengė vaizdingą „Šviesuvos“ veiklos pristatymą su multimedija.

Buvo rodomos išpūdingos asociacijos veiklos fotografijos.

Tikrą iškilmių nuotaiką sukūrė puikus koncertas. Salėje su nuostabią akustiką renginio dalyvius džiugino Rotušės styginių kvartetis (P. Grigas, A. Šlapikas, D. Šlapikienė, A. Janonis) ir Kauno Muzikinio teatro solistai. Burmistro menėje vyko trumpas pranešimas žurnalistams, vėliau – fotosesija. Drįsčiau tvirtinti, kad ši kartą Rotušėje susirinko tikrasis XXI amžiaus Lietuvos elitas.

Kas yra asociacija „Šviesuva“?

2009-ųjų sausio 7 d. įvyko pirmasis iniciatyvinės grupės susitikimas. Jame dalyvavo Lietuvos mokslų akademijos (LMA) fondo „Mokslas ir visuomenė“ valdybos pirmininkas, akademikas Jurgis Brėdikis, A. Astrausko firmos „Pirmas žingsnis“ savininkas ir direktorius Algimantas Astrauskas ir projektų vadovė dr. Valentina Šeireikienė. Nuspręsta steigti organizaciją, kuri skleistų visuomenei aktualias mokslo populiarinimo žinias.

Netrukus į asociacijos kūrimo veiklą pakviesti įvairių sričių mokslininkai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, pedagogai, medikai, inžinieriai, ekonomistai, menininkai, politologai, verslininkai. Prie A. Astrausko firmos „Pirmas žingsnis“ prisijungė Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai, Kauno valstybinis muzikinis teatras, Kauno sakralinės muzikos mokykla, kultūros, meno saviveiklos kolektyvai, Kauno regiono mokyklos, vaikų globos namai, kūrybinės bei nevyriausybinės organizacijos, neigaliųjų organizacijos. Renginiai – paskaitos, susitikimai, diskusijos, koncertai – vyksta kas savaitę. Visi renginiai nemokami.

Netrukus „Šviesuvos“ veikla tapo tokia daugiašakė, kad norint ją apžvelgti, pirmiausia reikia ją suklasifikuoti.

Visų pirma – tai socialinė veikla, labiausiai skirta žmonių sveikatinimo darbams. Paskaitos, praktiniai užsiėmimai skiriami neigaliams žmonėms, vyresnio amžiaus gyventojams, vaikų namų auklėtiniais. A. Astrausko firmos „Pirmas žingsnis“ patalpose, kur vyksta renginiai, neigaliūs žmonės jaučiasi patogiai – įrengti specialūs įvažiavimai, liftas. Rateliais judantiems žmo-

„Šviesuvos“ vadovai, rėmėjai ir lektoriai Kauno Rotušėje.

nėms patogų patekti į konferencijų salę, jei reikia – į specialistų kabinetus, ortopedijos gaminių parduotuve. Paprastai renginys yra taip tvarkomas, kad jame būtų populiarius mokslinis pranešimas sveikatos tema, o po to praktinė dalis. Sudaromos sąlygos pasitikrinti sveikatą, žmones priima profesionalus gydytojas ortopedas – traumatologas, geranoriškai išklauso nusi-skundimus, susijusius su kelių, nugaros, pėdos ir kt. skausmais. Šalia esančioje parduotuvelyje svečiams sudaromos sąlygos įsigyti reikalingą gaminį ar priemonę, kuri palengvina judėjimo laisvę.

Su neigaliais vaikais „Šviesuvos“ Vaikų universitete dirbama labai išradingai. Tikrinama ne tik jų sveikata, bet ir rengiamos Mokslo dienos. Jų metu mokiniams pateikiama šiuolaikinio mokslo samprata, stiprinama vertybinė gyvenimo pozicija, noras siekti mokslo, profesijos, nors neįgalumas tuos siekius ir apsunkina. Paskaitų temos: technika, medicina, kultūra, tradicijos, šventės, menas, muzika. Neigaliams vaikams reikia ir kuo daugiau gyvenimo džiaugsmo, įvairovės. Išradingi mokslininkai tuo moka pasirūpinti: gamtininkai Antanas Slučka ir Regina Slučkienė atsivežė visą savo „gyvąjį kampeį“, paskaitą apie robotus skaitė akademikas Ramutis Bansevičius, teatralizuotą paskaitą parengė dr. Birutė Sinkutė. Šiame projekte ypač daug dėmesio buvo skiriama sveikatai, sveiko gyvenimo būdo populiarinimui.

Šis projektas, iš dalies paremtas Sveikatos apsaugos ministerijos, tikras daugybės žmonių – medikų, lektorių, pedagogų, vadovų – gerumo ir pasiaukojamo darbo – įrodymas.

Švietėjiška veikla. Pagrindiniai jos tikslai – aktyviai prisidėti formuojant žmonių pasaulėžiūrą. Tuo tikslu organizuojami aktualūs ir originalūs pažintiniai mokslo populiarinimo renginiai. Ir vyresniems žmonėms, ir moksleiviams. Siekiama, kad į šiuos darbus ištrauktų mokslo akademinė bendruomenė, studentų mokslinės draugijos. Tikimasi, kad tokia veikla padės visuomenei orientuotis informacijos (mokslo, sveikatingumo, kultūros ir kt. sričių) sraute bei ugdyti gebėjimą skirti tikrąsias vertybes nuo pseudo žinių.

Pateikiame keletą tokių užsiėmimų pavyzdžių. Tai paskaitų ciklas „Holistinis požiūris į sveikatą“, kurioje profesorius habil. dr. Leonardo Lukoševičius. Ugdant sveiką gyvenimą, parengtas paskaitų ciklas apie mitybą įvairiais amžiaus tarpsniais, dietas, onkologinių ligų prevenciją ir sveiką maistą, imuninės sistemos stiprinimą, fizinį aktyvumą, praktinę psichologiją ir kt.

Paskaitas skaito Lietuvos kūno kultūros akademijos (LKKa) rektorius prof. habil. dr. Albertas Skurvydas, Kauno medicinos universiteto (KMU) Reabilitacijos klinikos vadovas prof. habil. dr. Aleksandras Kriščiūnas, Kauno tautinės kultūros centro lektorius Aleksandras Žarskus, Valstybės ir savivaldybių tarnautojų centro „Dainava“ direktorius psichologas-psichoterapeutas Zenonas Streikus ir kt.

Klausytojams pageidaujant, parengtas paskaitų apie tradicinę Rytų mediciną kursas. Dėstytojai: akademikas Kauno medicinos universiteto (KMU) profesorius emeritas J. Brėdikis, KMU profesorius habil. dr. A. Kriščiūnas, Europos tradicinės kinų medicinos asociacijos valdybos narys Vilniaus universiteto doktorantas V. Naumavičius, KMU Reabilitacijos klinikos doktorantas D. Butvilas, gydytoja refleksoterapeutė S. Vaičiūnienė, ajurvedos ir tradicinės kinų medicinos žinovė LVA docentė dr. D. Sekmokienė, sporto medicinos gydytoja A. Davydavičienė, Lietuvos jogos asociacijos pirmininkas V. Zabulėnas ir kt.

„Šviesuva“ taip pat yra suaugusiųjų ir jaunimo profesionalių bei saviveiklinių meno kolektyvų pasirodymų arena. Paskaitas ir edukacijos renginius lydi meno kolektyvų pasirodymai.

„Šviesuvos“ Vaikų universitetas turi specialią programą. Jame dalyvauja viduriniųjų ar vyresniųjų klasių mokiniai. „Šviesuvos“ Vaikų universiteto paskaitų temos įvairios: technika, mechatronika, fizika, gamtos pažinimas, naujausios mokslo sritys. Atskirais laikotarpiais vykdomi šiek tiek skirtingi projektai. 2010 metais užsiėmimai vyko specializuotai auditorijai – Apuolės vaikų namų auklėtiniais. Tai vaikai, kurie sunkiau bendrauja, jiems sunku judėti. Projekto tikslinė grupė: Kauno specialiosios internatinės mokyklos vaikai su fizine negalia ir Kauno Veršvų mokyklos specialiujų poreikių vaikai. Moksleiviai specialiais autobusais atvežami į A. Astrausko firmą „Pirmas žingsnis“, kur vyksta užsiėmimai, vaikai ten yra maitinami. Vyksta psichologo, ergoterapeutų, kineziterapeutų užsiėmimai. Mokiniais pateikiama šiuolaikinio mokslo samprata, stiprinama gyvenimo pozicija, noras siekti mokslo, profesijos. Į projektą visuomeniniais pagrindais įsijungę gausus būrys lektorių – akad. R. Bancevičius, bitininkas P. Karosas, dr. B. Sinkutė ir kt. Taip pat projekte dirbo medikai specialistai: kineziterapeutė M. Senkutė, Kauno kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto vadovai, lektoriai ir studentai, Vytis Zabulėnas ir jogos instruktoriai.

Organizacija stiprėja. Asociacija „Šviesuva“ – visuomeninė organizacija, vienijanti įvairių sričių lektorius: mokslininkus, universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų dėstytojus, pedagogus, medikus, inžinierius, ekonomistus, menininkus, politologus, verslininkus. Asociacijos kūrybinį branduolį sudaro žymūs mokslininkai, verslininkai, švietimo ir kultūros veikėjai: akad. J. Brėdikis, prof. P. Jucevičienė, prof. R. Jucevičius, prof. A. Kriščiūnas, prof. L. Lukoševičius, lektorius A. Žarskus, Kauno ceremonmeisteris K. Ignatavičius, prof. A. Skurvydas, akad. R. Bansevičius, prof. habil. dr. R. Karazija, režisierius G. Žilys, režisierė H. Šumilaitė, dr. B. Sinkutė, Jūratė ir Česlovas Norvaišos, inžinierius T. Laucevičius, prof. H. Pauža, prof. N. Paužienė, ir kiti. Asociacijos veiklą šiandien remia 17 infor-

Nukelta į 7 psl.

„Jaučiausi kaip savo darbą gerai atlikęs detektyvas“

Dr. Vaidas Šeferis apie knygą „Mano tėvynė – prie jo širdies“

Pabaiga. Pradžia 2011 m. vasario 19 d. „Kultūroje“

– Kuo sudomino patriarcho žmonos, Prahos vokie-taitės Gabrielos Eleonoros Mol asmeniniai dokumentai?

– Viena vertus, mane domino šių dokumentų istorinė vertė – iš jų galima palyginti nemažai su-žinoti apie Gabrielos Eleonoros Mol kilmę, jos šeimą, šeimos narių likimus, apie kultūrinę ir socia-linę to meto aplinką. Visa tai Lietuvoje buvo beveik niekieno netyrinėta. Antras svarbus impulsas im-tis šių dokumentų buvo galimybė palyginti juose minimus faktus ir mintis su Basanavičiaus auto-biografijoje pasakojama įvykių versija. Kaip ra-šiau knygos įvade, čia dažnai regime gana reikš-mingų skirtumų. Bet patraukliausias dienoraščio ir laiškų bruožas buvo nepaprastai gyvas ir įtaigus pasakojimo stilius. Gabriela Eleonora Mol galėjo būti talentinga rašytoja, greta jos dienoraščio pus-lapių ir laiškų nublanktų ne vienas meilės roma-nas – kartais tiesiog užsiskaitydavau, pamiršęs tekstą versti ir redaguoti.

– Ar ilgai rengėte knygą „Mano tėvynė – prie jo šir-dies: Gabrielos Eleonoros Mol-Basanavičienės dienoraš-tis ir laiškai“?

– Darbas truko apie dvejus metus – 2007 m. va-sarą pirmą kartą atsiverčiau dienoraščio origina-lą, o 2009 m. pabaigoje knyga jau buvo įgavusi ga-lutinius kontūrus.

– Pasidalykite dokumentų vertimų patirtimi: buvo sudėtinga, nes dokumentai parašyti vokiečių kalba, se-nuoju rašybos stiliumi – kurentu, kai kur neįskaitomi, už-tušuoti.

– Turbūt ir čia teks nuvilti Umberto Eco „Ro-žės vardo“ gerbėjus. Visi publikuojami dokumen-tai įskaitomi tiesiog puikiai (išmokti skaityti ku-rentą labai nesunku, mano žmona ši dalyką dėsto universitete pirmojo kurso studentams). Tad rei-kėjo tik kruopščiai perrašyti tekstą kompiuteriu (ši darbą patikėjau vienai iš savo studenčių, gerai mokančių vokiškai) ir kelis kartus patikrinti, ar nieko nepraleista. Vertimas taip pat buvo palyginti sklandus – XIX a. vokiečių kalba mažai tesiskyrė nuo šiandieninės bendrinės vokiečių kalbos, o Gabriela Eleonora Mol rašė tiesiog „tobulai“ – aiš-kiai, suprantamai, be tarmybių, bet drauge gyvai ir vaizdingai. Užtušuotų vietų įskaityti iš tiesų ne-įmanoma – šios mįslės man įminti nepavyko,

plačiau apie tai rašau knygos įvade.

– Knygoje minite, kad archyve saugomi dar kiti as-meniniai Gabrielos Eleonoros Mol asmeniniai dokumen-tai: kokie jie, kuo jie gali būti vertingi?

– Be mano publikuotų dalykų (t. y. dienoraš-čio, laiškų, kelių asmeninių dokumentų ir pažy-mų) archyve dar esama mažutės užrašų knygelės, kurioje Gabriela Eleonora Mol užsirašinėjo jai pa-tikusias literatūros kūrinių ištraukas (eiles, sen-tencijas ir pan.), kelios vizitinės kortelės. Tai vei-kiau žavios smulkmenos, neturinčios didesnės filo-loginės vertės.

Dr. Jonas Basanavičius

– Iš iliustracinės knygos dalies aišku, kad Prahoje klaidžiojote J. Basanavičiaus ir Gabrielos Eleonoros Mol takais, atrasdamas jų gyvenamuosius namus, gatves, parkus... Kaip tai Jums padėjo rekonstruoti Basanavičių šeimos istoriją?

– Atvirkščiai – žingsnis po žingsnio, žodis po žodžio, adresas po adreso iš dokumentų rekonst-ruojama gyvenimo istorija skatino nelikti vien „grynuoju filologu“ ir atitrūkus nuo kompiuterio ekrano eiti klaidžioti Prahos gatvelėmis. Buvo ne-

paprastai smalsu pamatyti, ar mano identifikuotos vietos išliko ligi šiol, kaip viskas atrodė šiandien. Jaučiausi kaip savo darbą gerai atlikęs detektyvas, kai pirmą kartą išvydau abi Basanavičiaus gyve-namąsias vietas. Pirmojoje – Prahos Karolio aikš-tėje – ilgokai stovėjau ir mąščiau, jog būtent čia 1883 m. pradžioje Basanavičius parašė savo prakal-bą „Auszrai“. Tai tiesiog simbolinė lietuvių tauti-nio atgimimo vieta. Nam, kuriame tąkart gyveno Basanavičius, jau seniai nebėra, bet man pavyko rasti jo nuotrauką (idėjau ją į knygą). O antrojoje vietoje, Vinohradų rajone, Basanavičių meilės is-torija atgyja tiesiog akyse – tai čia Basanavičius pirmą kartą pamatė savo būsimąją žmoną, tai čia ji jam paskyrė pirmąjį pasimatymą, tai čia ji žvelgė į tuščius Basanavičiaus buto langus jam išvykus į Vieną. Viskas labai gyva. Nuvykęs į Prahą beveik visada einu pasivaikščioti tomis vietomis ir mielai ten vedu savo pažįstamus.

– Labai dėkoju Jums už pokalbį!

Kalbėjosi Laimutė Adomavičienė

Ištrauka iš Gabrielos Eleonoros Mol-Basanavičienės dienoraščio:

„<...> O dabar – apie tikrąjį mano dienoraščio tiks-lą. Tiesą sakant, net negalėčiau jo pavadinti dienoraščiu, nes neketinu čia užrašinėti kasdienių įvykių, – aprašysiu tik tokias akimirkas, kuriomis iš tiesų gyvenu, kitaip ta-riant, kai esu drauge su savo širdies vyru. Šių pastabų nie-kada nebūtų buvę (nes esu jau dvidešimt dvejų, taigi pa-našiams dalykams per sena...), bet mano ilgesys, mano svajonė išsipildė: suradau vyrą, kuriam galiu paaukoti visą savo širdį, nebijodama už tai sulaukti pajuokos. Kaip man apmaudu, kad jaunystėje buvau taip įbauginta ir netekau taip daug pasitikėjimo savimi. Puikiai suprantu, kad neturiu tų išvaizdos savybių, kurios leistų supančioti vyrui širdį, ir todėl mane nuolatos kankina įsitikinimas, jog ne-galiu būti mylima, o mintis, kad koks nors vyras tik iš nuo-bodžio ar manęs gailėdamasis ims žaisti mano švenčiausiais jausmais, įvartytų mane į nevirtę. Mano uždumas turi dar vieną trūkumą. Mano širdyje – Jis, mano Kilnūs, numylėtasis, įkūnytasis idealas; kai jo nėra, mano lūpos paplūsta meilės, kurią nešioju širdyje, žodžiais, tačiau kai jis greta – esu tokia nekalbi ir šalta, kad net kartais pati savęs nekenčiu. <...>“ □

Atkelta iš 6 psl.

macinių rėmėjų. Pirmais ir nuolatiniais rėmėjais tapo informacinis portalas www.kamane.lt ir dien-raštis „Kauno diena“, netrukus prisijungė kiti. Svarbi Lietuvos Mokslo tarybos parama. Veikloje dalyvauja Kauno Valstybinis Muzikinis teatras, Kauno Sakralinė muzikos mokykla, Kauno miesto ir Kauno rajono profesionalūs ir meno saviveiklos kolektyvai, atskiri atlikėjai, Kauno mokyklos, vai-kų globos namai, kūrybinės bei nevyriausybinės organizacijos, neįgaliųjų organizacijos, akademi-nė visuomenė.

Tam tikra renginių rūšis yra respublikinės mokslinės – praktinės konferencijos. Jų tikslas – propaguoti palankias verslo, mokslo ir studijų bendradarbiavimo galimybes. Maždaug kartą per mėnesį kviečiama šalies visuomenė išgirsti moks-lo naujienas ir susipažinti su įvairių sričių specia-listais. Konferencijose pranešimus skaito moksl-ninkai ekspertai, organizuojamos prezentacijos, teikiama dalumoji metodinė medžiaga. Pasirink-tos populiarios, visuomenei aktualios konferencijų temos, orientuotos į aktualias sveikatos bei asme-nybės ugdymo problemas.

Jau iš konferencijos pavadinimo galima spre-s-ti apie jos aktualumą: *Modernioji psichologija: pa-siekimai, naujovės, tendencijos – ar privalome nuo-lat tobulėti? Pagalba asmenims su negalia: realybė, problemos, galimybės.*

Didžiulis asociacijos laimėjimas – tai beveik visų Kauno apskrities švietimo ir vaikų globos įs-taigų įtraukimas į asociacijos veiklą. „Šviesuvos“

Užsiėmimai „Šviesuvos“ Vaikų universitete.

P. Dumšienės nuotr.

veikla jau yra gerai žinoma ir vertinama švietimo bei globos įstaigų vadovų, Kauno m. švietimo sky-riaus vadovų.

Be abejo, didelę įtaką tam turi labai aktyvi akademiko Jurgio Brėdikio švietėjiška bei orga-nizacinė veikla, o taip pat tai, kad prof. habil. dr. Palmira Jucevičienė ir prof. habil. dr. Robertas Ju-cevičius taip pat labai aktyviai remia asociacijos veiklą, konsultuoja, įtraukia savo vadovaujamų Kauno technologijos universiteto (KTU) Edukolo-gijos instituto ir KTU Verslo ir vadybos instituto mokslininkų pajėgas.

Renginiuose – žmonių pilna salė. Todėl, kad visi klausytojai, o ypač neįgalieji, randa „Šviesu-vos“ renginiuose ne tik žinias, jie kalba, kad čia jauku, šilta, jie čia randa dvasinės paguodos, su-pratimo. Dalyvaudami puikiuose koncertuose ir paskaitose, visi „Šviesuvos“ renginių lankytojai sakosi įgyjantys tam tikros stiprybės, ramybės. O tai, kaip sakė psichologas Z. Streikus, šiandien, sunkmečio laikotarpiu, pats svarbiausias dalykas – suteikti žmonėms stiprybės ištverti visus sun-kumus bei negandas.

Tęsinys kitame numeryje

„Kelias atgal“

ROMUALDAS KRIAUCIŪNAS

Vasario pradžioje daug kas gavome pranešimą apie naujai pastatytą filmą „The Way Back“ („Kelias atgal“). Pranešimą pasirašė Marius Markevičius, vienas šio filmo gamybos vadovų. Ten rašoma, kad filmas pradėtas rodyti po visą Ameriką sausio 21 d. Ten pat sakoma, kad filmas pastatytas pagal Slavomiro Rawicziaus knygą „The Long Walk“ („Ilgoji kelionė“). Joje aprašytas septynių asmenų pabėgimas iš Sibiro koncentracijos stovyklos. Jie pėsti nukeliavo į Indiją ir laisvę. Pranešime pažymėta, kad tarp pabėgėlių buvo vienas lietuvis. „Tai svarbus filmas lietuviams ir Rytų europiečiams, nes tai yra vienas iš pirmųjų Hollywoodo filmų su žinomomis žvaigždėmis, kur parodomi sovietų žiaurumai, patirtis Sibire ir t. t. Viliamasi, kad tai padės žmones apšviesti apie šį nežmonišką istorijos laikotarpį“, – rašo Marius Markevičius.

Iki vasario 10 d. to filmo nemačiau, nes jis dar nebuvo rodomas mieste, kuriame gyvenu. Tačiau jau spėjau internete pasižiūrėti, kas apie jį rašoma. Pasaulinė filmo premjera įvyko Telluride filmų festivalyje. Tinklalapiuose jau pateikiamos 79 filmų kritikų recenzijos iš įvairių šaltinių, įskaitant ir JAV didžiuosius dienraščius. Filmą įvertintas aštuoniomis iš dešimties žvaigždučių. Jo režisierius – gerai žinomas Peteris Weiras. Pagrindinės filmo žvaigždės – Jimas Sturgessas ir Colinas Farrellas. Scenarijų parašė Keithas R. Clarkas pagal jau minėtą knygą. Kai kurie kritikai šią knygą vadina romanu, nes abejojama joje aprašomų įvykių autentiškumu. Mano manymu, gal

tiksčiausia būtų filmą apibūdinti kaip dokumentinę dramą.

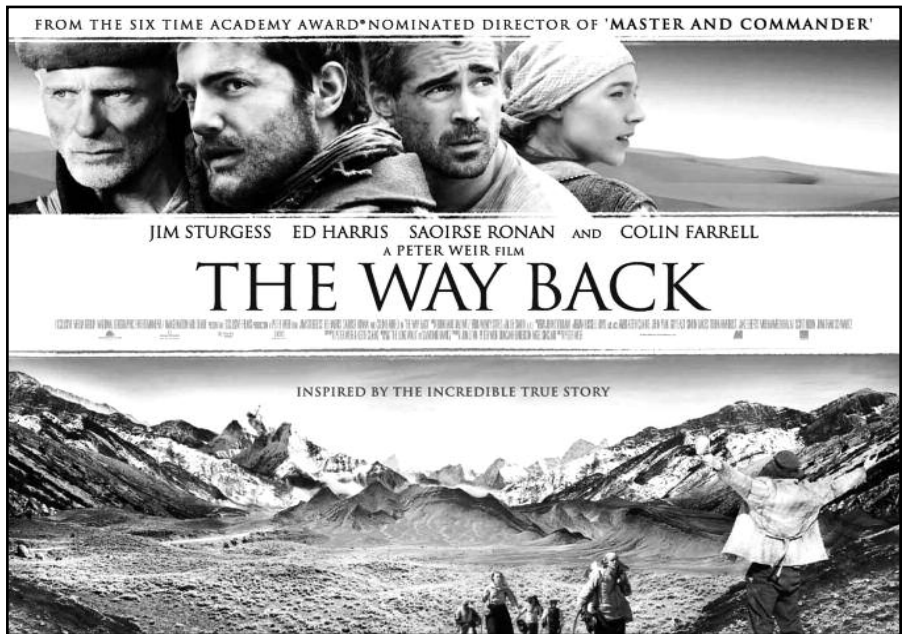
Juosta filmuota Bulgarijoje, Australijoje, Maroke ir Indijoje. Sakoma, kad kinematografija – labai įspūdinga. Filmo trukmė – 133 minutės. Jis įeina į PG-13 klasifikaciją, taigi su tėvų pritarimu tinka žiūrovams nuo trylikos metų amžiaus.

Kaip jau minėjau, paties filmo dar neteko matyti, bet esu perskaitęs Slavomiro Rawicziaus knygą „The Long Walk – True Story of a Trek to Freedom“, išleistą „The Lyons Press“ leidykloje 1997 m.

Pirmasis šios knygos, parašytos lenkų kariuomenės karininko, leidimas pasirodė 1956 metais. Po to ji buvo išversta ir išleista aštuoniolika kalbų, autorius sulaukė daug laiškų. 1996 m. leidimo pratarmėje autorius palygina laisvę su deguonių, – laisvę praradus, sunku ją vėl atgauti. Įdomu, kad iki savo mirties autorius neturėjo progos susieiti su išlikusiais gyvais savo ilgos kelionės bendrininkais. 1996 metais autoriui jau buvo 80 metų. Antrojo pasaulinio karo pabaigoje jis atvyko į

Angliją, ten vedė anglę, su ja sulaukė penkių vaikų, o pastarieji išleido į pasaulį daugiau nei tuziną anūkų. Autorius sakosi knygą rašęs ne norėdamas išgarsėti, bet norėdamas prisiminti ir pagerbti milijonus, kurie negalėjo kalbėti. Apsigyvenęs Nottinghame, Anglijoje, autorius iki išėjimo į pensiją dirbo dailide. Mirė 2004 metais.

Knygoje aprašomi įvykiai neturėtų būti staigmena gulagų gyvenimą pažįstantiems lietuviams. Knyga vaizduoja į so-

vietų kontrolę 1940 metais patekusių Lenkijos karininkų bei kareivių kančias Antrojo pasaulinio karo pradžioje. Autorius su savo bendražygiais ne tik pabėgo iš sovietų koncentracijos stovyklos Sibiro Arktyje, bet sėkmingai pėsčiomis įveikė visą Azijos žemyną – Gobio dykumą, Himalajų kalnynus ir britų žinioje esančią Indiją. Su savimi jie teturėjo tik kirvį, peilį ir džiovinto maisto savaitei.

„New York Times“ knygos autorių pavadino poetu su plienine dvasia. „Los Angeles Times“ knygą aptarė kaip pasakojimus, pilnus žmogiško orumo, drąsos ir laisvės troškimo. Knygą autorius padiktavo britų žur-

nalistui Ronaldui Downingui, pirmą kartą ji pasirodė 1956 metais. Įvade pirmajam leidimui autoriaus bendražygis Ronaldas Downingas mini Slavomiro Rawicziaus susitikimą su Anglijos žurnalistais, girdėjusiais, kad autorius Himalajuose matė paslaptinius gyvūnus, atitinkančius jau aprašytus ječius. Nors tame pokalbyje jis vengė ką nors daugiau sakyti apie savo pabėgimą iš gulago, savo pasakojime apie paslaptinius gyvūnus jis probėgomis paminėjo savo neįtikėtiną pabėgimą ir kelionę.

Knygos pradžioje pateikiamas žemėlapis, kuriame nurodytas ilgos kelionės maršrutas. Viskas prasidėjo Krokuvėje ir tęsėsi Lubiankos kalėjime Maskvoje. Jaunas Lenkijos kariuomenės leitenantas pripažintas kaltu už šnipinėjimą prieš Sovietų Sąjungą ir nuteistas 25 metams sunkių darbų kalėjimo. Po teismo sunkvežimiu nugabentas į traukinių stotį ir traukiniu vežamas 3 000 mylias iki Irkutsko. Grandinėmis sukaustyti, pėsčiomis, pro vakarinę Baikalo ežero pusę kaliniai buvo varomi į stovyklą, pavadintą numeriu 303. Stovykla buvo gal šimtą mylių į vakarus nuo Jakutsko, esančio ant Lenos upės kranto. Būdamas stovykloje, autorius pasisiūlė stovyklos komendantui sutaisyti jo radijo aparatą ir taip susipažino su komendanto žmona. Su pastarosios pritarimu autorius susirado kitus šešis bendrininkus ir suplanavo pabėgimą. Sėkmingai pabėgę iš stovyklos ir traukdamiesi į pietus, prie Baikalo ežero sutiko septyniolikmetę lenkaitę, pabėgusią iš kitos stovyklos. Be knygos autoriaus ir prisidėjusios lenkaitės, kartu bėgo latvis, lietuvis, amerikietis ir dar trys lenkai.

Knygoje detalčiai aprašomi bėgimo pavojai ir vargai. Reikėjo ne tik vengti nedraugiškų akių, bet ir rūpintis maistu bei vandeniu. Bėgimas prasidėjo kovo mėnesį, tebesiaučiant žiemos pūgoms. Palikę Sovietų Sąjungos teritoriją, bėgliai pasijuto kiek saugesni ir užmezgė ryšius su draugiškais mongolais. Tačiau Gobio dykumos sunkumai nusinešė pirmąją auką. Nuo pervargimo ir išsekimo mirė lenkaitė Kristina. Gobio dykumoje teko misti gyvatėmis ir gerti dumbliną bei dvokiantį vandenį iš netikėtai rasto tvenkinio. Rezultatai – viduriavimas ir vieno bendražygio mirtis. Pasiekus Tibetą, mirties angelas pasiėmė ir lietuvi Marchinkovą. Pastarasis knygoje aptartas kaip santūrus, neseniai architektūros mokslus baigęs asmuo su humoro jausmu. Ketvirtasis bendražygis nuslydo nuo kalno į prarają ir žuvo. Iš aštuonių tik keturi pasiekė Indiją ir laisvąjį pasaulį. □

Kadrai iš filmo „Kelias atgal“.

„Dainavos“ koncertas

Atkelta iš 5 psl.

rašęs „Requiem“), o anglų kompozitorius ir populiarius dirigentas Johnas Rutteris (g. 1945).

Pastarojo autoriaus gedulingosios Mišios – stebėtina giedros. Vėlyvojo romantizmo veikiamą muzikinę rašybą – tradicinę. „Dainavos“ lygio chorui bei solistei Rimai Birutienei tai interpretuoti nebuvo per sunku. Nors stambaus žanro polifoniškai muzikai atlikti apskritai reikia atitinkamos profesinės ištvermės ir polifoninės technikos, gabiam choro vadovui Dariui Polikaičiui to su kaupu atseikėta.

Tačiau ne optimistiniu Rutterio „Requiem“ buvo užsklęstas 1991-ųjų sausio 13-osios paminėjimas. Žuvusiųjų dvasia iki šios dienos tebelaukia tautos atsitiesimo, gyviesiems tebeieškanč paguodos dabarty.

Toliau „Dainavos“ programoje – subtilus aukšto lygio koncertinis fragmentas: Maurice Ravelio „Pavane pour une infante defunte“ („Lėtas šokis mirusiajai princesei“). Koncerte skambėjo instrumentinio dueto (fleitos ir arfos) versija. Ją meistriškai atliko Lisa Targonski Cisneros (fleita) ir Joanne Glover (arfa). Be to, choras išraiškingai giedojo kompozitoriaus ir choro dirigento Václavo Augustino dainą „Taikos dvasia“ (ž. Bernardo Brazdžionio) ir Česlovo Sasnausko „Kur bėga Šešupė“ (ž. Maironio).

Paskutinysis Sausio 13-osios pagerbimo fragmentas paliko neišdildomą įspūdį. Ne dar vienu, tarkim, išraiškingai atliktu muzikos kūriniu, o subtiliai pritaikytu ansambliui vaidybiniu komponentu. Choras kaip tvarkinga procesija pajudėjo žemyn. Dvi giesmės – grigališkoji „In paradisum“ (atliekama Audriaus ir Mariaus Polikaičių) ir Jacques Berthier melodija pagal Šventąjį Raštą „Jėzau, prisimink mane, įžengęs Savo karalystėn“ – tartum persikūnijo į krikščioniškos misterijos tiesą. Žuvusiųjų ir gyvųjų kančią, išganymo belaukiant.

Post scriptum

Rašinį užbaigus liko keletas neišsakytų pastabų. Pirmiausia – koncerte dalyvavo geri orkestro solistai. Be tekste paminėtų – Christopheris Crisanti (timpanai), Christine Janzow Phillips (obojus), Russelas Knutsonas (lyra – glockenspiel) ir Davidas Forsmanas (violončelė), sėkmingai chorą paruošė koncertmeisteris ir vargonininkas Ričardas Sokas.

Antra, Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčia – ideali vieta sekmadienio muzikos koncertams. Intelektualinis lietuvių diasporos potencialas, tikiu, ateityje labai sustiprės. Vertėtų organizuoti muzikų profesionalų pasirodymus dalykiškos vadybos pagrindais, kaip dalį amerikiečių ir lietuvių kultūros apskritai. □